

Binnenlandse migratie: verhuismotieven en verhuysafstand

Peteke Feijten en Petra Visser¹⁾

Jaarlijks verhuist ongeveer 10 procent van de Nederlandse bevolking, ofwel zo'n anderhalf miljoen mensen. Het merendeel van hen verhuist binnen de eigen woonplaats. Slechts een derde verhuist naar een andere gemeente. In dit artikel wordt onderzocht om welke redenen men naar een andere gemeente verhuist en over welke afstand. Verhuismotieven blijken te variëren naar leeftijd, huishoudenssamenstelling en, in mindere mate, herkomstgroepering. Jongeren verhuizen om op zichzelf te gaan wonen, om samen te gaan wonen of om te gaan studeren. Paren en gezinnen verhuizen vooral voor meer woon(omgevings)kwaliteit. Niet-westerse allochtonen verhuizen weinig voor werk of studie, maar westerse allochtonen des te meer. Verhuizingen over lange afstand houden vooral verband met werk en studie. Verhuizingen over korte afstand hebben voor een groot deel demografische en woninggerelateerde redenen.

1. Inleiding

In 2004 zijn het CBS en het Ruimtelijk Planbureau (RPB) overeengekomen om samen een regionale bevolkings-, allochtonen- en huishoudensprognose op te stellen. In 2005 zal een eerste prognose worden uitgebracht.

Bij de nationale bevolkingsprognose worden veronderstellingen geformuleerd over de demografische componenten geboorte, sterfte, immigratie en emigratie. Voor de regionale prognose dienen tevens veronderstellingen over de binnenlandse migratie te worden opgesteld. Hierbij zal rekening worden gehouden met de motieven voor verhuizen in combinatie met de afstand waarover wordt verhuisd. Er zal namelijk een splitsing worden aangebracht tussen de lange-afstandsmigratie en de korte- afstandsmigratie. De lange-afstandsmigratie wordt verondersteld voornamelijk voort te komen uit werk- en studiemotieven, terwijl de korte-afstandsmigratie naar veronderstelling vooral te maken heeft met huishoudensovergangen en woonmotieven. In dit artikel wordt toegelicht waarop deze veronderstellingen zijn gebaseerd. Voorts wordt onderzocht of migratiemotieven en migratieafstand voor diverse achtergrondkenmerken verschillen.

Gegevens en methode

In dit artikel is gebruik gemaakt van gegevens uit de GBA en het WBO. Voor de analyse van de invloed van afstand op binnenlandse migratie is gebruik gemaakt van gegevens ontleend aan de Huishoudensstatistiek van het CBS, die op haar beurt is gebaseerd op de Gemeentelijk Basisadministratie (GBA). Door koppeling op persoonsniveau van de huishoudensbestanden van 2002 en 2003 konden per persoon de adresgegevens op 1 januari van elk jaar worden vergeleken. Aan de hand hiervan kon worden vastgesteld of een persoon was verhuisd en indien dat het geval was over welke afstand er was verhuisd. Vervolgens zijn deze afstanden geanalyseerd op een aantal persoonlijke achtergrondvariabelen, te weten geslacht, leeftijd, herkomstgroepering en huishoudenspositie.

Voor de analyses van verhuismotieven is gebruik gemaakt van het Woningbehoefte Onderzoek (WBO) 1998 en 2002. Het WBO is een landelijk, cross-sectioneel onderzoek op het gebied van wonen en woonomgeving. Het wordt sinds 1977 iedere vier jaar uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM). De gegevens worden verzameld door middel van gestructureerde mondelinge en telefonische interviews, aangevuld met schriftelijke vragenlijsten. De doelpopulatie bestaat uit Nederlandse personen en huishoudens van 18 jaar en ouder, niet wonende in instellingen. De steekproef is getrapte aselect getrokken.

Representativiteit van de steekproef in het betreffende jaar wat betreft leeftijd, burgerlijke staat, geboorteland en gemeente wordt nagestreefd door oversampling van bepaalde moeilijk bereikbare respondentcategorieën en (achteraf) door weging.

Aan iedere respondent is gevraagd of hij/zij de afgelopen twee jaar is verhuisd. Als dat het geval is, is gevraagd naar locatie en kenmerken van de vorige woning. Het is deze groep respondenten die in dit onderzoek is geanalyseerd. Derhalve gaan de uitkomsten over verhuizingen in de periodes 1996–1998 en 2000–2002. Het aantal verhuisde respondenten (gewogen naar werkelijke populatiegrootte) bedroeg 2,3 miljoen in het WBO 1998 en 2,0 miljoen in het WBO 2002. De analysesresultaten laten weinig verschillen zien tussen het WBO 1998 en dat van 2002. Om deze reden worden in dit artikel bijna uitsluitend uitkomsten gepresenteerd die zijn gebaseerd op het WBO 2002.

¹⁾ Peteke Feijten en Petra Visser werken bij het Ruimtelijk Planbureau te Den Haag als onderzoeker bevolking en wonen. Correspondentie naar aanleiding van dit artikel kunt u sturen aan: feijten@rpb.nl of visser@rpb.nl

²⁾ De auteurs danken Mila van Huis (CBS) voor het ter beschikking stellen van onderzoeksgegevens.

Eerder onderzoek naar verhuismotieven en migratieafstand is verricht door Ekamper en Van Huis (2004). Op basis van gegevens uit de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) is voor de periode 1995–2002 op COROP-niveau gekeken naar regionale verschillen in verhuisgedrag, gere-

lateerd aan veranderingen in huishoudenssamenstelling. Aangezien niet alle verhuizingen huishoudensgerelateerd zijn, kan voor het onderzoek van het hele spectrum van verhuismotieven niet worden volstaan met gegevens uit de GBA. Bij een verhuizing hoeft namelijk aan de gemeente niet de reden te worden opgegeven. Een goede alternatieve bron voor verhuisonderzoek waarbij wel naar verhuisredenen wordt gevraagd, is het Woningbehoefte Onderzoek (WBO) van het ministerie van VROM (*kader*).

In dit artikel zijn zowel de GBA als het WBO gebruikt voor de analyse. Bij de analyse van verhuismotieven is gebruik gemaakt van WBO gegevens. Met betrekking tot de analyse van verhuisafstand is voornamelijk gebruik gemaakt van GBA-gegevens²⁾. Hierbij zijn binnengemeentelijke verhuizingen buiten beschouwing gelaten. De reden hiervoor is dat de uitkomsten van deze analyse gebruikt zullen worden in de regionale prognose. Aangezien deze prognose op gemeentelijk niveau is en binnengemeentelijke verhuizingen geen verandering van de gemeentelijke bevolking tot gevolg hebben, hoeven de verhuismotieven hiervan niet te worden onderzocht (bovendien is uit bestaand onderzoek bekend dat binnengemeentelijke verhuizingen vrijwel uitsluitend samenhangen met huishoudensovergangen en woonmotieven, zie bijvoorbeeld Harts en Hingstman, 1986). In de regionale prognose zal de binnenlandse migratie worden uitgesplitst in lange- en korte-afstandsmigratie. Inzicht in verschillen in migratiemotieven tussen lange- en korte-afstandsmigratie is daarom noodzakelijk.

2. Achtergronden

Dynamiek op de woningmarkt wordt voor een belangrijk deel zichtbaar door de analyse van verhuisstromen (Priemus, 1984). Door vraag en aanbod van woningen komen namelijk woningen vrij en worden zij weer bewoond. Jaarlijks verhuist in Nederland ongeveer 10 procent van de bevolking. Een verhuizing is volgens Rossi (1955) "het zoveel mogelijk aanpassen van een woonsituatie aan de wensen van de bewoner, door het veranderen van woonplek". Verhuizen kost geld en energie, waardoor een beslissing om te gaan verhuizen niet zomaar is gemaakt. Er gaat een beslissingstraject aan de daadwerkelijke verhuizing vooraf. Pas wanneer men een woning vindt waarvan het verwachte nut groter is dan de kosten en moeite van een verhuizing, zal men besluiten te verhuizen (De Jong en Fawcett, 1981).

De verhuisbeslissing wordt in de literatuur grosso modo teruggevoerd tot een drietal motieven (Priemus, 1984; Mulder, 1996). Het eerste heeft te maken met *de levenscyclus van huishoudens* (veranderingen in de omvang en samenstelling van het huishouden) en het tweede met *veranderingen in het arbeidsmarktgedrag* van leden van het huishouden (Rossi, 1955; Robson, 1975). Huishoudensveranderingen leiden vaak tot een verhuizing (zoals samenwonen) en ook een verandering van werkplaats kan een verhuizing vrij dringend noodzakelijk maken. Het derde motief wordt gevormd door *woonwensen* (wens tot verbetering van de woonsituatie). Woonwensen leiden vaak minder dringend tot een verhuizing dan huishoudens- en arbeidsveranderingen, maar desondanks is een aanzienlijk deel van de verhuizingen woonwens-gerelateerd.

Huishoudensveranderingen leiden in de meeste gevallen tot verhuizingen over relatief korte afstand. In de literatuur worden korte-afstandsverhuizingen ook wel aangeduid als *residentiële mobiliteit*. Verhuizingen met als doel het verbeteren of aanpassen van de woonsituatie vinden grotendeels plaats binnen één woningmarktgebied, en ook die vallen onder residentiële mobiliteit. Bij residentiële mobiliteit vormen gedragsveranderingen binnen het huishouden de basis voor het verhuisproces (Bourne, 1981).

Slechts een klein gedeelte van het verhuisgedrag betreft een migratie over lange afstand; ook wel interregionale migratie genoemd (Crommentuijn, 1997). Deze vorm van migratie is vaak terug te vinden bij scholieren en studenten die voor de keuze van hun studie verhuizen naar de plaats waar de hogeschool of universiteit zich bevindt (onderwijsmigratie) en bij een verandering van baan (arbeidsmarkt-migratie). Als men een baan accepteert over een afstand die te groot is voor dagelijkse pendel, is verhuizing naar een nieuwe plek dichtbij het nieuwe werk vaak het enige alternatief.

De bestemming van opleidingsgerelateerde migratie is zeer specifiek: bijna alle onderwijsgeïnduceerde verhuizingen gaan naar grote steden, omdat daar universiteiten en hogescholen zijn gevestigd. Het gaat hierbij vooral om verhuizingen naar de grote steden in de Randstad, maar ook om verhuizingen naar onder meer Groningen, Enschede en Eindhoven. Werkgeïnduceerde migratie is eveneens gespecialiseerd wat betreft bestemming: dit komt voornamelijk door de ruimtelijke concentratie van hooggekwalificeerde banen. Lager gekwalificeerde banen zijn vrij evenredig verdeeld over het land omdat deze functies overal in het land nodig zijn (voorbeelden zijn bepaalde functies in de zorg en de detailhandel). Hooggeschoolde arbeid is ruimtelijk geconcentreerd in de Randstad; om deze reden fungeert de Randstad als een 'roltrapregio' (Hooimeijer en Nijstad, 1996). Hooggeschoolden die arbeidscarrière willen maken en buiten de Randstad wonen, zullen vaak weinig andere keuze hebben dan naar de Randstad te verhuizen voor een ruimer arbeidsaanbod op hun niveau.

Crommentuijn (1997) concludeert dat interregionale migratie speciale aandacht verdient in regionale huishoudensprognosemodellen, niet vanwege het kwantitatieve effect, maar juist vanwege het selectieve karakter van deze migraties. Interregionale migratie is volgens hem uitermate selectief wat betreft leeftijd, huishoudenspositie en opleidingsniveau (1997). De arbeidsmarkt-migratie is onder meer onderzocht door Schutjens, Van Kempen en Wiendels (1998). Zij gaan in hun onderzoek naar werkgeïnduceerde migratie over lange afstand in op de vraag welke huishoudentypen meer dan andere zijn geneigd over lange afstand te verhuizen voor een werklocatieverandering. De lange-afstandsmigranten in hun onderzoek zijn vooral te vinden in de leeftijdscategorie 25–44 jaar (77 procent) en minder onder jongeren en ouderen. Jongeren vinden wellicht vaker over kortere afstand een baan, terwijl ouderen vanwege het bestaan van allerlei bindingen niet meer willen verhuizen en omdat de periode van grote stappen in de arbeidscarrière na het 45e levensjaar meestal grotendeels voorbij is. Ook wat betreft opleidingsniveau zijn er duidelijke verschillen: van de lange-afstandsverhuizers heeft 64 procent een HBO- of universitaire diploma; van de korte-afstandsverhuizers is dat maar 33 procent.

3. Verhuismotieven

Redenen om te gaan verhuizen lopen uiteen van een te kleine woning tot een slechte buurt. Het is lastig om de precieze reden van een verhuizing te achterhalen; ten eerste omdat mensen vanwege een combinatie van redenen kunnen verhuizen en ten tweede omdat een verhuizing als gevolg van uitbreiding van het gezin enerzijds een als een huishoudensgerelateerde verhuizing kan worden beschouwd en anderzijds als een woonwensgerelateerde verhuizing. De vraag is; kortom, tot welke categorie behoort een verhuizing.

Verhuismotieven worden in het WBO onderscheiden naar vijf typen: demografische veranderingen, verandering vanwege vorige woning, verandering vanwege de woonomgeving, verandering van werk en het volgen van een opleiding.

Met verhuizingen vanwege *demografische veranderingen* worden verhuizingen bedoeld die samenhangen met veranderingen in de huishoudenssamenstelling. Het gaat hier dan om huwelijk en samenwonen, het krijgen van kinderen, scheiden of verweduwen, zelfstandig gaan wonen of een andere huishoudensgerelateerde reden.

Als de verhuisredenen te maken heeft met de *vorige woning* is gevraagd: "Was uw vorige woning reden voor verhuizing omdat deze te klein of te groot was, of omdat u een woning wilde kopen of huren, of vanwege een andere reden?".

Als de verhuisredenen te maken heeft met *het werk* is gevraagd: "Bent u vanwege uw werk verhuisd in verband met een verandering van uw werkkring, omdat u dichterbij uw werk wilde wonen of vanwege een andere reden?".

De laatste twee typen verhuismotieven, te weten het volgen van een opleiding en redenen die te maken hebben met de vorige woonbuurt, zijn niet nader geëxpliciteerd.

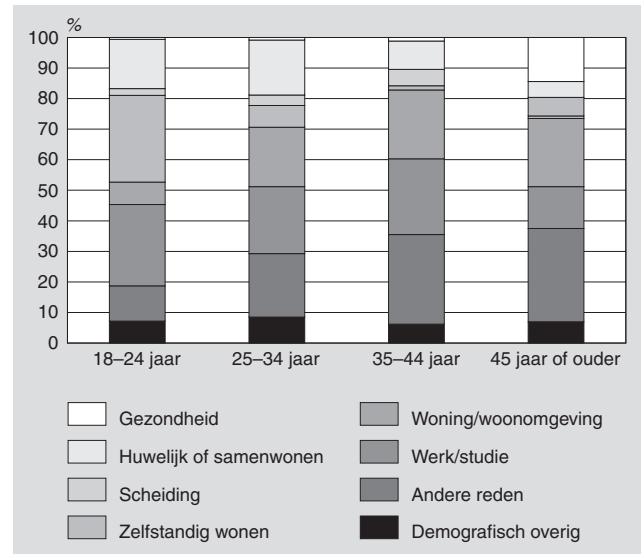
Wanneer respondenten zich niet konden vinden in één van bovenstaande verhuismotieven konden zij de categorie 'anders' aanvinken. Deze categorie is een vergaarbak voor allerlei redenen die wellicht zullen samenhangen met bovenstaande redenen, maar voor de ondervraagden een eigen unieke verhuisreden opleverde die niet paste in één van de bestaande categorieën.

Leeftijd

Uit *grafiek 1* blijkt dat jongeren vaker dan middelbaren of ouderen verhuizen vanwege zelfstandig wonen (28 procent), relatievorming (samenwonen of trouwen; 16 procent) en werk- en studieredenen (27 procent). Vaak zijn verhuizingen in deze leeftijdsgroep de eerste zelfstandige verhuizing van een persoon, wat verklaart waarom een verhuizing vaak een demografische reden heeft. Bij het motief 'werk en studie' gaat het in deze leeftijdscategorie vaak om studenten die op kamers gaan. De groep 25–34-jarigen en de 35–44-jarigen verschillen niet veel ten aanzien van hun verhuismotieven. Bij beide overheersen werk- en studieredenen evenals de woning en woonomgeving als motief. Relatievorming is bij de 25–34-jarigen ook nog een redelijk veelvoorkomend motief (18 procent). Bij 35–44-jarigen komt dit motief weinig voor, maar relatieverbreking als verhuismotief komt in deze groep juist wat meer voor (5 procent). Ten slotte valt bij de 45-plussers het verhuismotief 'gezondheid' op. Verslechterende gezond-

heid zal op hogere leeftijden vaak leiden tot een verhuismotief naar bijvoorbeeld een serviceflat of een gelijkvloers appartement.

1. Verhuisde personen naar leeftijd en verhuismotief

Bron: WBO 2002.

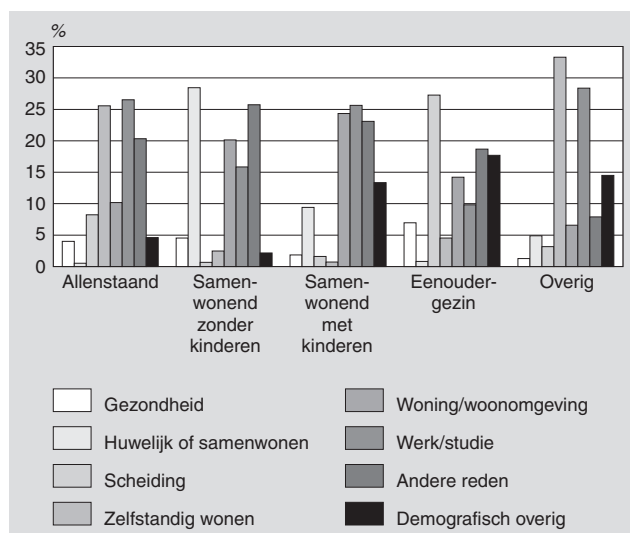
Huishoudenssamenstelling

Verhuismotieven verschillen sterk tussen huishoudenstypen (*grafiek 2*). Het gaat hierbij om de huishoudenstypen *na* verhuizing. Voor prognosedoeleinden is het voornamelijk relevant om te weten wat de huidige situatie is van het huishouden en niet de situatie in het verleden; vandaar dat de huishoudenssamenstelling *na* verhuizing is geanalyseerd. Bij eenoudergezinnen komt het motief 'scheiding' relatief veel voor, bij samenwonenden zonder kinderen het motief 'huwelijk of samenwonen' en 'woning- of woonomgeving' en bij alleenstaanden het motief 'zelfstandig wonen'. 'Zelfstandig wonen' is ook een veelvoorkomend motief in de categorie 'overig', waaronder ook studentenhuizen en woongroepen vallen. Veel jongeren die uit huis gaan, zullen vaker voor deze woonvormen kiezen dan mensen die al zelfstandig wonen. Wat verder opvalt is het lage percentage werk- of studieredenen bij de eenoudergezinnen. Bij samenwonenden met kinderen is 'woning of woonomgeving' het meest genoemde verhuismotief. Het is aannemelijk dat hier gezinsuitbreiding door de geboorte van kinderen een belangrijke rol speelt. Die geeft vaak aanleiding tot de wens voor een ruimer huis en een kindvriendelijke woonomgeving.

Herkomstgroepering

De meeste allochtonen geven geen wezenlijk andere verhuismotieven op dan autochtonen (*grafiek 3*). Bij alle groepen zijn de woning en woonomgeving het vaakst aanleiding om te verhuizen. Wat betreft de werk- en studieredenen onderscheiden zich wel groepen. Marokkanen en Turken verhuizen nauwelijks vanwege werk of studie. Deels wordt dit waarschijnlijk veroorzaakt door hun relatief lage deelname aan het hoger onderwijs en lage bezetting van hoogge-

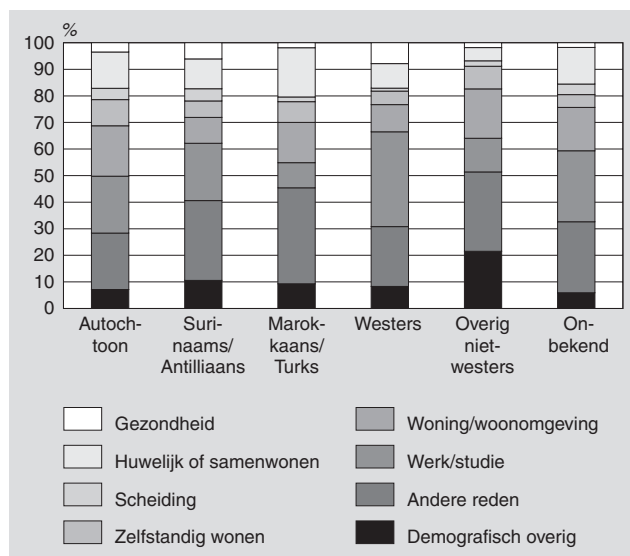
2. Verhuiste personen naar huishoudenssamenstelling en verhuismotief

Bron: WBO 2002.

schoolde (en dus ruimtelijk geconcentreerde) banen. In de categorie 'overig westers' is de score van het motief 'werk of studie' juist opvallend hoog. Deze groep bestaat voor een deel uit EU-burgers die zich relatief makkelijk voor werk in Nederland kunnen vestigen en voor wie de locatie van de baan sterk bepalend is voor een verhuizing.

3. Verhuiste personen naar herkomstgroepering en verhuismotief

Bron: WBO 2002.

Provincie van vertrek

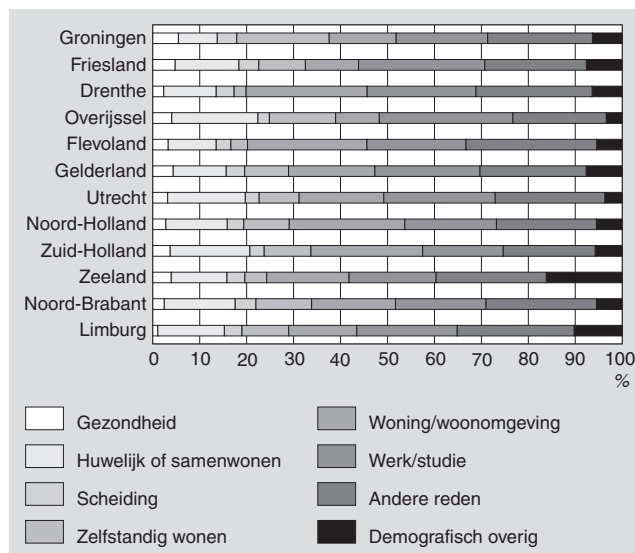
Grafiek 4 toont verhuismotieven per provincie van vertrek. In alle provincies zijn 'woning en woonomgeving' en/of 'werk of studie' de meest voorkomende verhuismotieven. De perifere provincies hebben een hoge score op het werk- en studiemotief. Van deze provincies is bekend dat er vooral mensen uit wegtrekken voor werk en studie in de Randstad. Van het aantal verhuizers uit bijvoorbeeld Overijssel heeft ongeveer 34 procent een werk- of studiemotief.

Daarentegen is het percentage verhuizers uit Zuid-Holland dat vanwege werk- of studieredenen verhuist veel lager met maar 17 procent; in absolute aantallen gaat het wel om bijna 25 duizend personen. Het beeld van de Randstad als centrum van werk- en studiegelegenheid wordt dus door de uitkomsten bevestigd.

De motieven 'gezondheid' en 'scheiding' zijn tamelijk gelijkmatig verdeeld over de provincies; dit zijn dus motieven met weinig regionale variatie. Ook voor het motief 'huwelijk of samenwonen' geldt dat er weinige regionale variatie is. Alleen vanuit Utrecht (17 procent) en Zeeland (19 procent) vertrekt een gemiddeld hoger percentage vanwege het gaan samenwonen of huwen. In Drenthe is dit aandeel het laagst met 11 procent, terwijl het motief 'zelfstandig gaan wonen' in Drenthe juist hoog scoort.

Het woonmotief komt veel voor in Noord- en Zuid-Holland; daar vertrekt maar liefst een kwart van het aantal verhuizers vanwege een andere woning of woonomgeving. Dit in tegenstelling tot de provincies Overijssel, Flevoland en Zeeland, waar nog geen tien procent van de verhuizers opgeeft te verhuizen vanwege een andere woning of woonomgeving.

4. Verhuiste personen naar provincie van vertrek en verhuismotief

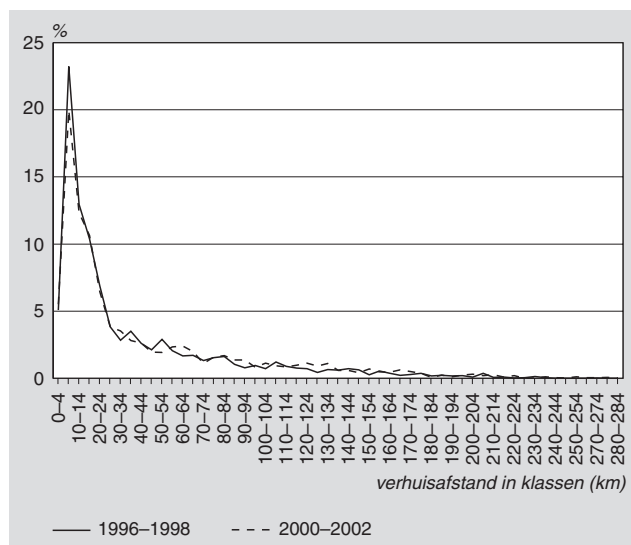

Bron: WBO 2002.

4. Verhuissafstand

De meerderheid van de verhuizingen vindt plaats binnen de eigen gemeente; slechts een derde van de verhuizende personen verhuist over de gemeentegrenzen heen. Grafiek 5 toont op basis van het WBO 1998 en 2002 dat de verdeling van intergemeentelijke verhuizingen naar verhuissafstand de laatste jaren nauwelijks is veranderd. Ongeveer één op de vier intergemeentelijke verhuizingen vindt plaats over een afstand tot 10 km en de overige verhuizingen nemen in aantal geleidelijk af naarmate de afstand toeneemt. Verhuizingen over meer dan 100 kilometer, wat in Nederland toch al gauw neerkomt op een verhuizing naar een ander landsdeel, komen weinig voor (11 procent van de intergemeentelijke verhuizingen in 1998 en 14 procent in 2002).

5. Intergemeentelijke verhuizingen naar verhuisaafstand, periode 1996–1998 en 2000–2002

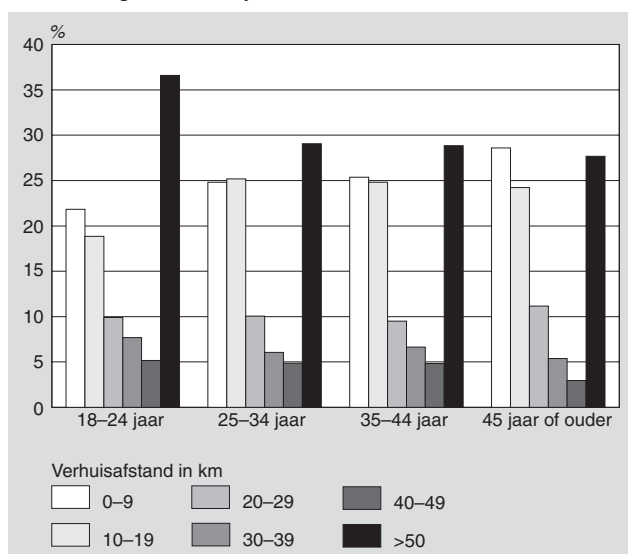

Bron: WBO 1998 en 2002.

Leeftijd

In de jongste leeftijdscategorie overheersen lange-afstandsverhuizingen (*grafiek 6*). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door verhuizingen voor studie of werk, die in deze levensfase domineren. In de categorie 25–34 jaar daalt het aandeel lange-afstandsverhuizingen en wordt er meer tot 20 kilometer verhuisd (ongeveer evenveel 0–10 als 10–20 kilometer). Dit patroon blijft tamelijk stabiel in de daarop volgende leeftijdsklassen, met een lichte maar constante stijging van het aandeel verhuizingen tot 10 kilometer. Opvallend is dat in alle leeftijdsklassen de afstanden tussen de 20 en 50 kilometer vrij weinig voorkomen. Ofwel men verhuist over een kleine afstand, waardoor men zijn locatiespecifieke kapitaal grotendeels kan behouden, ofwel men krijgt een binding met een situatie op zodanig grote afstand dat dagelijks op-en-neer reizen ondoenlijk is. In het laatste geval gaat het al snel om afstanden boven 50 kilometer. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de klasse

6. Verhuizingen naar leeftijdsklasse en verhuisaafstand

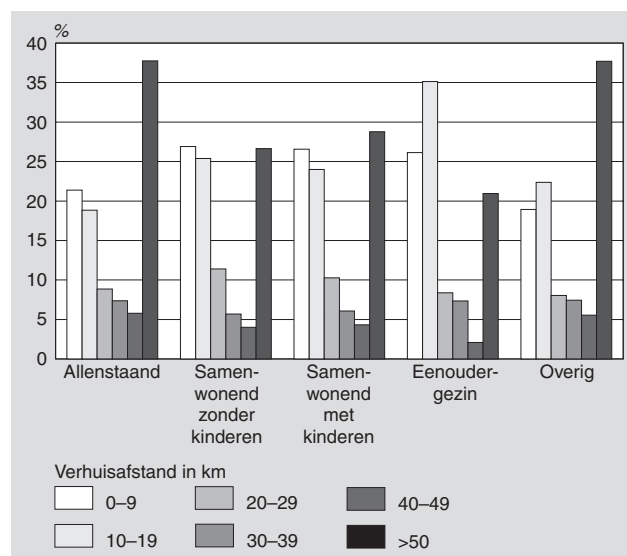
Bron: GBO 2002.

‘meer dan 50 kilometer’ heel breed is, met verhuizingen tot maximaal 250 kilometer. Dit verklaart mede waarom deze klasse voor alle leeftijden een vrij hoge score heeft.

Huishoudenssamenstelling

Grafiek 7 laat de verdeling van verhuisaafstanden zien per huishoudenssamenstelling na de verhuizing. Duidelijk blijkt dat de meerpersoonshuishoudens voornamelijk over afstanden tot 10 kilometer verhuizen. Deze groepen verhuizen relatief vaak om woonredenen (ruimer huis, huis met tuin, kindvriendelijke woonomgeving) en dan is er geen noodzaak om grote afstanden af te leggen. Bij de eenpersoonshuishoudens (alleenstaanden en de categorie ‘overig’, bestaande uit mensen wonend in woongroepen, studentenhuizen etc.) komen lange-afstandsverhuizingen (meer dan 50 kilometer) veel meer voor. Voor beide groepen geldt dat het om ruim 30 procent gaat. Dit komt doordat zich in deze groepen veel onderwijsmigranten bevinden die naar een stad met universiteit of hogeschool verhuizen.

7. Verhuizingen naar huishoudenssamenstelling en verhuisaafstand

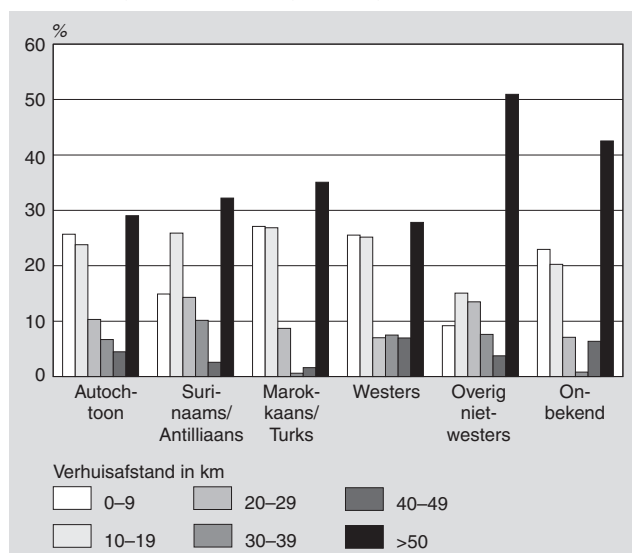

Bron: GBA 2002.

Herkomstgroepering

De verschillen in verhuisaafstand tussen autochtonen en allochtone groepen (*grafiek 8*) zijn veel minder groot dan tussen huishoudentypen en tussen leeftijdsgroepen. Bijna alle herkomstgroeperingen verhuizen het meest over korte afstanden (tot 20 kilometer). Een uitzondering hierop vormt de groep ‘overig niet-westers’; meer dan de helft verhuist over 50 kilometer of meer. Zij verhuizen veel vaker over afstanden van meer dan 50 km dan alle andere groepen. Misschien moet de oorzaak hiervan gezocht worden in het asielbeleid, want deze groep bestaat voor een groot deel uit asielzoekers. Asielzoekerscentra liggen sterk verspreid door het land, grotendeels buiten de Randstad. Asielzoekers die een (al dan niet tijdelijke) verblijfsvergunning hebben gekregen, zullen vaak vanuit deze centra verhuizen naar plaatsen met concentraties van landgenoten (vooral de grote steden). Deze verklaring wordt ondersteund door de

8. Verhuizingen naar herkomstsgroepering en verhuisaafstand

Bron: GBA 2002.

uitkomsten van een onderzoek van Van Huis en Nicolaas (2000) naar binnenlands migratiegedrag van allochtonen.

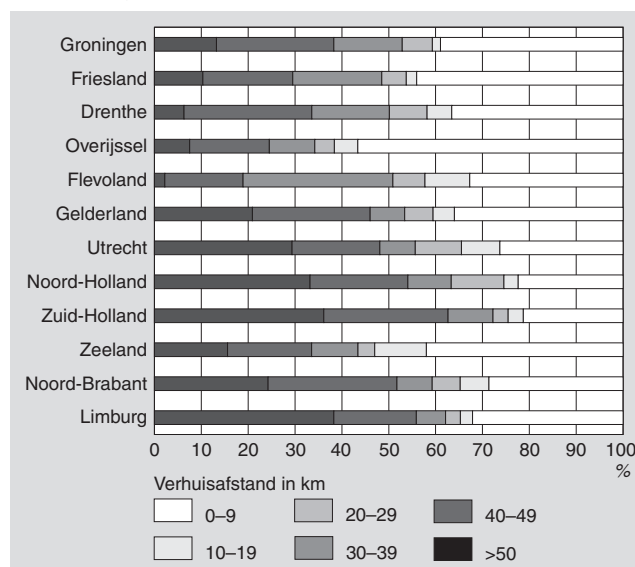
Provincie van vertrek

Uit *grafiek 9* blijkt dat de provincies met de meeste korte-afstandsverhuizingen (0–10 kilometer) ook de meest dichtbevolkte provincies (Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht) zijn. Daar heeft men de meeste keuze uit woningen binnen hetzelfde woningmarktgebied, en bovendien zijn voor hen veel potentiële banen binnen pendelafstand bereikbaar, waardoor het minder vaak nodig is om te verhuizen voor het werk. Daarnaast verhuizen mensen inwoners van Brabant en Limburg ook vaker over korte afstand. In perifere provincies is het aandeel lange-afstandsmigraties veel groter dan in Randstedelijke provincies. Ook Limburg valt op door een fors aandeel korte-afstandsverhuizingen (minder dan 10 kilometer). In Flevoland is het aandeel verhuizingen over minder dan 10 kilometer juist opvallend klein (minder dan 5 procent). Dit is wellicht te wijten aan de lage bevolkingsdichtheid van deze provincie en de grote oppervlakte van gemeentes (wie naar een andere gemeente verhuist, legt in Flevoland haast per definitie meer dan 10 kilometer af). In Flevoland komen verhuizingen over 20–30 kilometer veel voor, wat in geen enkele andere provincie het geval is (waarschijnlijk om dezelfde reden als zojuist beschreven).

Verhuismotief

In de inleiding is al aangegeven dat in het kader van de modellering van de binnenlandse migratie ten behoeve van de regionale prognose, de migratie zal worden gesplitst in korte- en lange-afstandsmigratie. Hierbij wordt verondersteld dat korte-afstandsmigratie vooral te maken heeft met veranderingen in de huishoudenssamenstelling en woonmotieven; lange-afstandsmigratie komt vooral voort uit studie- en werkmotieven.

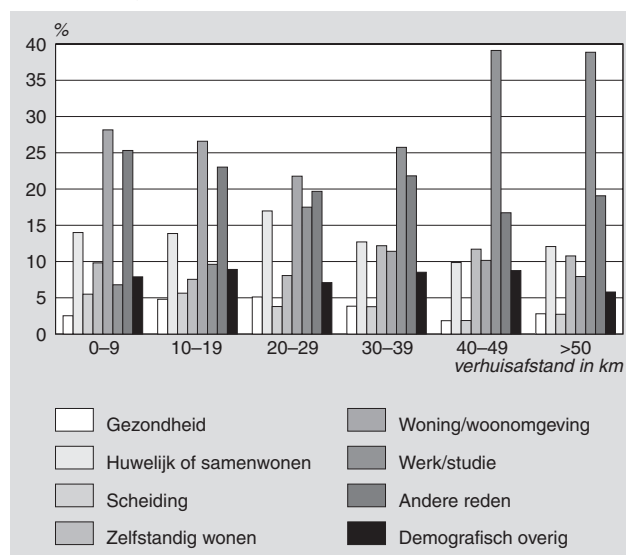
9. Verhuizingen naar provincie van vertrek en verhuisaafstand

Uit *grafiek 10* blijkt inderdaad dat op korte afstand het woonmotief domineert. Dit geldt overigens niet alleen voor gegevens voor 2002 maar ook voor die voor 1998. Op lange afstanden overheerst het werk- of studiemotief. Bovendien neemt het belang van het werk- of studiemotief toe naarmate de verhuisaafstand toeneemt.

Op de middellange afstand (20–30 kilometer) komt ‘huwelijk of samenwonen’ als motief iets meer voor dan op de zeer korte en de zeer lange afstand. In alle weergegeven afstandsklassen vormt gezondheid steeds ongeveer 3 à 5 procent van de motieven.

10. Verhuizingen naar verhuismotief en verhuisaafstand

Bron: WBO 2002.

5. Conclusie

Jaarlijks verhuist ongeveer 10 procent van de Nederlanders. Hiervan vertrekt een op de drie naar een andere gemeente. In dit artikel zijn verhuismotieven en verhuisaafstanden geanalyseerd op basis van gegevens uit het WBO 1998 en 2002 en de GBA 2002.

Verhuismotieven variëren naar leeftijd, huishoudenssamenstelling en, in mindere mate, herkomstgroepering. Jongeren verhuizen om op zichzelf te gaan wonen, om samen te gaan wonen of om te gaan studeren. Paren en gezinnen verhuizen vooral voor meer woon(omgevings)kwaliteit. Niet-westerse allochtonen verhuizen weinig voor werk of studie, maar westerse allochtonen des te meer.

De meeste binnenlandse migranten verhuizen over een korte afstand, met demografische en woongerelateerde motieven als belangrijkste verhuisredenen. Bij verhuizingen over lange afstand domineren werk- en studiemotieven. Voorts blijken sterke verbanden te bestaan tussen verhuisaafstand enerzijds en leeftijd en huishoudenssamenstelling anderzijds. De samenhang tussen verhuisaafstand en herkomstgroepering is minder duidelijk. Ten eerste blijkt dat de verhuisaafstand kleiner wordt op hogere leeftijden. Ten tweede verhuizen vooral alleenstaanden over afstanden boven de 50 kilometer. Tot slot verhuizen paren (met en zonder kinderen) en eenoudergezinnen hoofdzakelijk over afstanden van 0 tot 20 kilometer. Zij hebben in hun huishouden vaker lokale bindingen die een lange-afstandsverhuizing in de weg staan.

In de regionale prognose zal de binnenlandse migratie worden gemodelleerd door een splitsing aan te brengen tussen lange- en korte-afstandsmigratie. Omdat deze twee typen migratie verschillend van aard zijn, zullen ze in de regionale prognose ook verschillend worden gemodelleerd. De Jong (2005) gaat in een ander artikel in dit nummer van *Bevolkingstrends* in op de modellering van de korte-afstandsmigratie. Op basis van de uitkomsten van deze analyse lijkt het gerechtvaardigd om de binnenlandse migratie te splitsen in korte- en lange-afstandsmigratie op basis van verschillen in migratiemotieven. Uit de in dit artikel gepresenteerde analyse van dit artikel kan bovendien worden geconcludeerd dat er bij deze opsplitsing rekening moet worden gehouden met aspecten als leeftijd, huishoudenspositie en herkomstgroepering.

Literatuur

Bourne, L.S., 1981, *Geography of housing*. Edward Arnold, London.

Crommentuijn, L., 1997, *Regional Household Differentials*. Thesis, Amsterdam.

De Jong, G.F. en J.T. Fawcett, 1981, *Motivations for Migration: An Assessment and a Value Expectancy Research Model*. In: De Jong, G.F. en R.W. Gardner (eds.), *Migration Decision Making: Multidisciplinary Approaches to Microlevel Studies in Developed and Developing Countries*, blz. 13–58. Pergamon Press, New York.

Ekamper, P. en M. van Huis, 2004, *Verhuizingen en huishoudensveranderingen in Nederland: verschillen tussen COROP-regio's*. Rapport in opdracht van het Ruimtelijk Planbureau en het Directoraat-generaal Wonen van het Ministerie VROM. NIDI, Den Haag.

Harts, J.J. en L. Hingstman, 1986, *Verhuizingen op een rij: een analyse van individuele verhuisgeschiedenissen*. Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap, Amsterdam.

Hooimeijer, P. en R. Nijstad, 1996, *De Randstad als 'roltrap-regio'*. *Geografie* 5, blz. 5–8.

Huis, M. van, en H. Nicolaas, 2000, *Binnenlands verhuisgedrag van allochtonen*. *Maandstatistiek van de Bevolking* 2000(3), blz. 36–45, CBS, Voorburg/Heerlen.

Mulder, C.H., 1996, *Housing choice: assumptions and approaches*. *Netherlands Journal of Housing and the Built Environment* 11 (3), blz. 209–232.

Priemus, H., 1984, *Verhuistheorieën en de verdeling van de woningvoorraad*. Delftse Universitaire Pers, Delft.

Robson, B.T., 1975, *Urban Social Areas*. Oxford University Press, London.

Rossi, P.H., 1955, *Why families move: A study in the social psychology of urban residential mobility*. Glencoe, Free Press, Illinois.

Schutjens, V.A.J.M., R. van Kempen en B. Wiendels, 1998, *Werk-geïnduceerde migratie over lange afstand: een vooronderzoek*. Urban Research Centre Utrecht, Utrecht.